

УДК 001.89:[378.096:378.4]

Розвиток природничо-математичної та технологічної компетентностей дітей у системі національно-патріотичного виховання: регіональний експеримент

Світлана СТРИЛЕЦЬ,

доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка,

Наталія СТРИЛЕЦЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка

Стратегію розвитку сучасної освіти України проголошено у Концепції «Нова українська школа», Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015), проєкту «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років». У ній обстоюється необхідність застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, формування особистості – громадянина-патріота та інноватора. Усе це пов'язане з упровадженням компетентнісного підходу, цілісним системним удосконаленням навчально-методичного забезпечення вітчизняної школи, підвищенням якості природничо-математичної та технологічної підготовки дітей, виховання нового українця, який сповідує національні та європейські цінності.

Зазначимо: упровадження ІКТ в освітній процес дошкільного та початкового навчального закладу реалізується шляхом педагогічних програмних засобів (ППЗ) навчального призначення, ігрових навчально-розвивальних комплексів, «конструкторів уроків», тестових систем, електронного супроводу окремих фрагментів занять, електронних довідників, ресурсів Інтернет, самостійно створених педагогами навчальних медіа-фільмів, презентацій, дистанційної взаємодії на основі хмарних технологій тощо.

Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів здійснюється під час навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом наповнення змісту навчальних предметів ціннісними складовими, спільної діяльності як на уроках, так і в позаурочний час; гуманізації взаємин у системах

«учитель–учень», «учень–учень»; використання вчителем демократичного стилю спілкування з учнями; створення умов для творчої самореалізації кожної особистості.

Творчі нестандартні способи розв'язання навчальних та виховних проблем, зокрема активізації пізнавальної діяльності учнів, збереження їх здоров'я, розвитку обдарованості дітей, формування національно-патріотичної свідомості громадянина України базуються на впровадженні інноваційних технологій навчання й виховання (ігрових, інтерактивних, здоров'язбережувальних, проєктного навчання, ТРВЗ, технологій формування творчої особистості).

Водночас зауважимо, що дошкільна та початкова школа на сьогодні не забезпечені сповна відповідним методичним супроводом. У Концептуальних засадах реформування середньої освіти «Нова школа» звертається увага на те, що «вчителі і досі використовують переважно застарілі дидактичні засоби» [17, с. 6]. Поряд із тим, вихователь та класовод потребують методичної допомоги щодо вибору електронних засобів навчання, навчально-методичних посібників, адекватних предметному змісту. Важливою є проблема коректного, педагогічно обґрунтованого застосування цих засобів у навчальному процесі.

Питання впровадження у дошкільну та початкову ланку освіти інноваційних технологій вивчають провідні українські науковці – Н.Гавриш, О.Онопрієнко, О.Пометун, А.Цимбалу (реалізація міжнародної «Програми сталого розвитку дітей дошкільного віку та початкової школи», що має на меті формування у дітей екологічно активної позиції,

прагнення діяти задля збереження довкілля і досягнення сталого розвитку суспільства, позитивного сприйняття майбутнього), С.Скворцова (автор підручників з математики нового покоління, що реалізують дослідницький, розвивальний, особистісно орієнтований підходи), Н.Листопад (формування обчислювальних навичок молодших школярів на основі компетентісно-орієнтованих задач), О.Онопрієнко, О.Савченко (реалізація функцій контролюючої діяльності вчителя й учнів), О.Коршунова (використання опорних схем, творчих завдань на уроках інформатики), О.Барна, І.Большакова, В.Вембер, Н.Морзе (формування предметних ІКТ-компетентностей) та ін.

Проте дотепер не здійснено цілісного експериментального дослідження, спрямованого на вивчення регіональних аспектів освітнього процесу дошкільного навчального закладу та початкової школи, пов'язаних із реалізацією провідних завдань реформування освіти та їх науково-методичного вирішення. Зокрема й досліджень, особливістю яких є безпосередній взаємозв'язок із кваліфікаційними роботами та науковими проектами студентів факультету початкового навчання ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка.

Отже, актуальність проблеми дослідження зумовлена:

- необхідністю підвищення якості природничо-математичної й технологічної підготовки дітей у процесі ступеневого навчання «дитячий садок – початкова школа»;
- слабким упровадженням у педагогічній практиці інноваційних засобів навчання й розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, зокрема розвитку їх обдарованості;
- відсутністю належного методичного супроводу використання якісних педагогічних програмних засобів, адаптованих до віку дітей;
- недотриманням принципу наступності навчання між указаними освітніми галузями;
- потребою упровадження сучасних освітніх інноваційних технологій, зокрема здоров'язбережувальних, у навчально-виховний процес у контексті національно-патріотичного виховання дітей.

Актуальність проблеми, її наукова та практична значущість і водночас недостатня теоретична та науково-методична розробленість зумовили вибір теми дослідження: **«Науково-методичне забезпечення ступеневого навчання «дошкільний навчальний заклад – початкова школа» з природничо-математичного та технологічного напрямів розвитку дітей в системі національно-патріотичного виховання».**

Метою дослідження є створення, добір, теоретико-методичне обґрунтування й апробація навчальних технологій формування природничо-математичних, інформативних та здоров'язбережувальних компетентностей дошкільників та молодших школярів у системі національно-патріотичного виховання.

Метою статті є висвітлення особливостей організації дослідно-експериментальної роботи кафедри дошкільної та початкової освіти ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка на базі регіональних дошкільного та початкового закладів.

Базою експерименту було обрано Седнівський НВК відділу освіти Чернігівського району Чернігівської області, що розташований за адресою: 15522, Україна, Чернігівська область, Чернігівський район, смт Седнів, вул. Глібова, 12 (електронна пошта закладу: Sednev_NVK@ukr.net).

Програму дослідно-експериментальної роботи кафедри затверджено на науково-методичній раді ЧОІППО імені К.Д. Ушинського 10 грудня 2015 р. Наказом Чернігівської обласної державної адміністрації управління освіти і науки №370 від 22 грудня 2015 р., протокол №4, підтримано рішення про проведення експерименту, терміни якого: 20 січня 2016 року – 20 грудня 2018 року.

Схарактеризуємо послідовність здійснення нашого експерименту з описанням уже отриманих результатів перших двох його етапів.

На **діагностично-концептуальному етапі** (січень 2016 р. – березень 2016 р.) було передбачено виконання викладачами кафедри роботи такого змісту:

1. Аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, шкільної практики, власного педагогічного досвіду щодо стану розробленості теоретичних основ проблеми впровадження інноваційного підходу до формування природничо-математичних та інформатичних компетентностей та здійснення національно-патріотичного виховання дошкільників і молодших школярів.

2. Вивчення передового педагогічного досвіду щодо впровадження у практику ДНЗ та початкової загальноосвітньої школи інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій формування природничо-математичних та інформатичних компетентностей дошкільників та молодших школярів у системі національно-патріотичного виховання.

3. Підготовка матеріальної бази науково-експериментальної роботи.

4. Проведення анкетування класоводів та вихователів з метою виявлення готовності до навчання дітей із природничо-математичних та технологічних освітніх галузей (предметів) із застосуванням інноваційних технологій та ІКТ з підсиленням національно-виховним компонентом.

5. Проведення проблемних семінарів, тренінгів щодо застосування вчителями і вихователями інноваційних технологій та ІКТ.

Розглянемо результати першого етапу дослідно-експериментальної роботи.

З метою з'ясування стану розроблення проблеми дослідження проаналізовано освітні нормативні документи, праці провідних українських науковців: О.Барної, І.Большакової, В.Вембер, Н.Гавриш, Л.Гриневич, О.Коршунової, К.Крутій, Н.Листопад, Н.Морзе, О.Онопрієнко, З.Плохій, О.Пометун, О.Савченко, С.Скворцової, С.Стрілець, А.Цимбалу, Т.Чернецької

та ін. Вони становлять методологічну основу для подальшого створення концепції формування природничо-математичних та інформатичних компетентностей ступеневого навчання «дошкільний навчальний заклад – початкова школа» у контексті національно-патріотичного виховання. Окремі аспекти теоретичних засад нашого дослідження відповідно до напрямів розвитку та навчання дітей відображено в методичних працях викладачів кафедри.

У монографії та навчальному посібнику С.Стрілець [20; 21], зокрема, висвітлено питання вивчення інноваційних технологій навчання, формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання у загальноосвітніх школах та вищих навчальних закладах різного рівня акредитації.

Навчально-методичний посібник М.Коновальчук «Від творчості вчителя – до життєтворчості учня» [7] охоплює теоретичні та практичні аспекти проблеми педагогічної творчості, її вплив на розвиток та життєвий успіх молодших школярів.

У навчально-методичному посібнику Н.Стрілецької «Методика навчання інформатики (у початковій школі)» [23] основна увага приділяється ознайомленню з компонентами теорії сучасного навчання підготовчого курсу інформатики; аналізу сучасних тенденцій навчання інформатики у початковій школі; способам використання у навчальному процесі шкільної комп'ютерної техніки і відповідного програмного забезпечення.

У методичному посібнику С.Стрілець, Т.Богдан «Пропедевтика астрономічних знань дітей дошкільного віку» [22] запропоновано методичні рекомендації щодо застосування різних засобів (художньої літератури й української народної творчості, спостереження, дидактичних ігор, моделювання тощо) для формування у дітей дошкільного віку елементарних астрономічних уявлень.

Дослідник Т.Богдан у методичному посібнику [1] розкриває систему сенсорного розвитку та

виховання дітей дошкільного віку, пов'язану із формуванням передматематичних уявлень про форму, величину, простір.

До початку експерименту викладачі кафедри дошкільної та початкової освіти ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка підготували Сайт дистанційної підтримки «Експериментальний майданчик» <https://sites.google.com/site/eksperimentalnijmajdancik/> (див. рис. 1).

Завдання підвищення рівня професійної майстерності класоводів та вчителів у частині ознайомлення та набуття вмій і навичок роботи з ІКТ, а також підвищення рівня педагогічної майстерності вчителів та вихователів щодо застосування інноваційних технологій у навчанні, реалізовували шляхом проведення виїзних семінарів викладачів кафедри. На базі Седнівського НВК 22 січня 2016 року відбувся семінар «Етапи проведення та дистанційна підтримка дослідно-експериментальної роботи «Науково-методичне забезпечення ступеневого навчання «дошкільний навчальний заклад – початкова школа» з природничо-математичного та технологічного напрямів розвитку дітей у системі національно-патріотичного виховання». Н.Стрілецька презентувала розроблений сайт та пояснила переваги його використання (проведення відеосемінарів, ознайомлення з календарем подій кафедри, оголошення щодо окремих заходів у межах експерименту, заповнення анкет учителями і вихователями, батьками та учнями, завантаження методичних матеріалів – як результатів експерименту, ознайомлення з інформацією про діяльність кафедри, результати апробації експерименту тощо).

Семінари «Сучасні засоби інноваційних технологій» (жовтень, 2016 р.) та «Про результати другого етапу дослідно-експериментальної роботи» (листопад 2016 р.) мали на меті ознайомлення педагогів Седнівського НВК – виконавців експерименту, із можливостями використання програмних навчально-розвивальних комплексів та програм для дітей: «Від Пізнайка», «Gcompris», «Сходинки

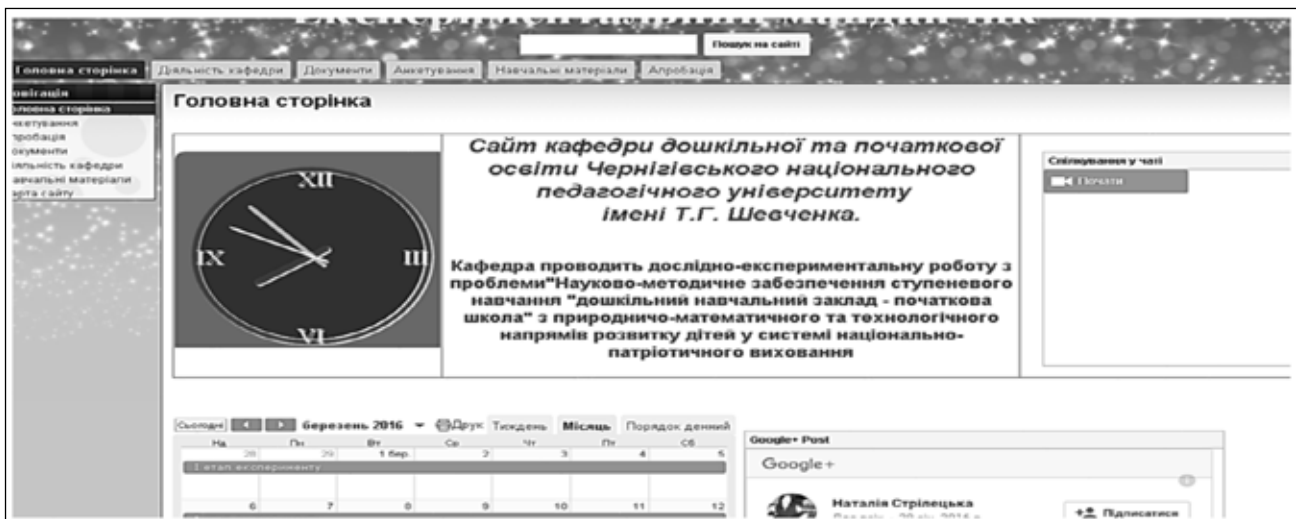

Рис. 1. Сайт кафедри дошкільної та початкової освіти з підтримки дослідно-експериментальної роботи

до інформатики», «Інформатика. 1 рік навчання», електронних методичних посібників: ППЗ «Математика» (1–4 класи), «Електронного конструктора уроків» у межах навчання предметів «Математика» та «Інформатика». Розглянуто також онлайн-ресурси для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. З метою підвищення педагогічної майстерності педагогічному колективу Седнівського НВК від викладачів кафедри передано навчально-методичні посібники.

Для з'ясування готовності молодших школярів, дошкільників та їх батьків до навчання дітей із природничо-математичних та технологічних освітніх галузей (предметів) із застосуванням інноваційних технологій та ІКТ з підсиленням національно-виховним компонентом було розроблено анкети для вчителів початкової школи та вихователів ДНЗ з різних напрямів розвитку. А саме: «Формування інформатичних компетентностей молодших школярів», «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми ДНЗ» (Н.Стрілецька), «Формування математичних компетентностей молодших школярів» (С.Стрілець), «Формування еколого-природничих компетентностей молодших школярів», «Еколого-природничий розвиток дошкільників» (В.Коваль), «Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку» (А.Кошель, Н.Прутулик, Т.Валентьєва).

На етапі **організаційно-прогнозувальному** (квітень 2016 р. – грудень 2016 р.) виконано роботу такого змісту:

1. Визначення критеріїв ефективності застосування інноваційних технологій та ІКТ-формування природничо-математичних та інформатичних компетентностей дошкільників та молодших школярів у системі національно-патріотичного виховання.

2. Створення елементів змісту з урахуванням завдань національно-патріотичного виховання щодо формування природничо-математичних та інформатичних компетентностей у дошкільному навчальному закладі й початковій школі.

3. Створення технологій організації навчально-пізнавальної діяльності дітей із природничо-математичних та технологічних освітніх галузей (предметів) у системі національно-патріотичного виховання.

4. Розроблення занять на основі різних видів навчально-пізнавальної діяльності дітей із упродовження педагогічних програмних засобів «Математика» (відповідно, для 1–4-х класів), серії розвивальних ігор «Від Пізнайка», комплектів розвивальних ігор «Gcompris», «Сходинки до інформатики», інтерактивних презентацій та онлайн-ресурсів.

Зазначимо, що результати I етапу експерименту (аналіз анкет) враховано у визначенні напрямів наукових та творчих робіт студентів у межах професійно орієнтованих дисциплін (групові чи індивідуальні проекти, що потребують застосування особливих нахилів та спеціальних здібностей: літературна творчість, образотворче мистецтво,

програмування, науково-дослідницькі інтереси тощо), а також кваліфікаційних наукових робіт студентів. Крім цього, розробки у межах дослідження здійснювали також викладачі нашої кафедри.

Розглянемо результати другого етапу експерименту.

1. Визначено критерії ефективності застосування інноваційних технологій та ІКТ, а саме:

- формування інтересу до предмета (пізнавальна активність, пізнавальні вміння, самостійність);
- розвиток креативності дітей (вирішення завдань у змінених та нестандартних умовах, продукування нових ідей);

- формування компетентностей з відповідного напряму розвитку дитини (предметних та ключових).

2. Створено навчально-методичне та дидактичне забезпечення дослідно-експериментальної роботи та вироблено методичні рекомендації щодо проведення уроків (занять) з використанням інноваційних технологій.

У робочому зошиті «Юним математикам» [28] запропоновано добірку завдань для дітей початкової школи, дидактичні ігри, спрямовані на розвиток логічного і критичного мислення, інтуїції, уваги, формування інтересу до математики.

У навчально-методичному посібнику «Електронні навчальні карти для молодших школярів» [5] вміщено добірку теоретичних відомостей, вправ та рекомендацій для належного проведення уроків інформатики в початковій школі з теми «Графіка», що передбачають роботу учнів з електронними картами – *онлайн-сервісами Google Maps, Google Earth та Cosmos-online.ru*.

Методичний посібник «Формування здоров'язберігаючих компетентностей на уроках інформатики» [27] є міжкурсовим проектом студентів II та IV курсів. У ньому схарактеризовано концептуальні засади формування здоров'язберезувальних компетентностей учнів молодшого шкільного віку на уроках інформатики; частково розроблено та вкомплектовано систему здоров'язберезувальної діяльності вчителя й учнів під час навчання початкового курсу інформатики.

У посібнику «З любов'ю до України» вміщено малюнки національної тематики та алгоритми їх створення в редакторах: *Paint, Tux Paint, Paint.net, OOO4Kids Draw* [10].

Навчально-методичний посібник «Захоплююча інформатика» пропонується для використання вчителям інформатики на уроках у 2-му класі. Він охоплює навчальний матеріал у формі віршів, загадок, казок, кросвордів, метаграм, сюжетів історій, ілюстрацій, авторами яких є студенти. Учитель може їх використовувати на свій розсуд на різних етапах уроку (актуалізації знань, мотивації навчальної діяльності, опрацювання нового матеріалу, а також для організації проектної діяльності учнів та як основу для творчих завдань молодших школярів) [4].

У збірнику «Стежками природи» впорядковано добірку матеріалів (оповідань, казок, віршів,

цікавих фактів про життя тварин, а також вправ та рекомендацій) з метою урізноманітнення уроків природознавства в початковій школі, формування інтересу до предмета [24]. У посібнику «Використання художнього слова та казки в екологічному вихованні дошкільників» дібрано цікаві факти походження та розвитку, використання художнього слова та казки в екологічному вихованні дітей дошкільного віку [3].

Навчально-методичний посібник «Календар погоди (рекомендації, завдання, організаційні моменти)» [25] пропонує орієнтовні напрями роботи з дошкільниками для кожної вікової групи, список спостережуваних об'єктів та явищ на кожний місяць, картки для індивідуальних спостережень за погодою, картинки для гри «Що сьогодні одягну в садочок?», календар погоди.

В «Оптимістично-патріотичній абетці» [6] запропоновано інноваційний підхід до вивчення літер, а саме, за певною літерою, що вивчається, згруповано жартівливі і народні ігри, прислів'я і приказки, гумористичні та патріотичні літературні художні твори й анекдоти для дітей старшого дошкільного віку. Все це стимулюватиме формування патріотичних почуттів та почуття гумору у старших дошкільників.

Решта посібників [9; 11–15; 26; 29] мають на меті допомогти вчителю (вихователю) у доборі дидактичних ігор та цікавих сюжетних задач, історичних фактів та відомостей, розробок математичних вечорів та стінгазет і сприяють створенню оптимальних умов для математичного розвитку дитини.

3. Подальше розроблення теоретичних засад дослідно-експериментальної роботи.

Наукові основи наступності дошкільної та початкової освіти, головні проблеми і напрями реалізації принципу наступності між ДНЗ і початковою школою визначено та схарактеризовано у праці викладачів кафедри О.Кислї та В.Коваль [8]. Значну увагу зосереджено на необхідності підготовки педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності, вдосконалення змісту освіти, підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної та початкової освіти відповідно до вимог принципу наступності.

Дослідник А.Кошель підготував навчально-методичний посібник на тему: «Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку» [16], в якому розкрито особливості національно-патріотичного виховання, основні напрями, завдання та зміст роботи з дітьми дошкільного віку, узагальнено досвід із національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Науковець С.Стрілець у навчально-методичному посібнику «Технології вивчення галузі «Математика» [19] зосереджує увагу на загальних теоретичних основах технологічного підходу в навчанні; ознайомлює із сучасними педагогічними технологіями та передовими педагогічним досвідом, теоретичними основами конструювання уроку математики з використанням сучасних навчальних технологій; інформаційно-комунікаційних

технологій, зокрема, вільно поширюваного програмного забезпечення, педагогічних програмних засобів, онлайн-ресурсів мережі Інтернет, мультимедійних презентацій тощо.

Питанням формування емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля у старших дошкільників приділили увагу В.Реус та Н.Прутулик [18].

З метою підвищення рівня професійної майстерності класоводів та вчителів щодо ознайомлення та набуття вмінь і навичок роботи з прикладним програмним забезпеченням, розвивальними програмами, інформаційно-комунікаційними технологіями, призначеними для відповідного віку дітей, а також підвищення рівня педагогічної майстерності щодо застосування інноваційних технологій у навчанні заплановано майстер-класи, що відбудуться на базі Седнівського НВК та Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Їх проводитимуть студенти факультету початкового навчання, які є авторами (укладачами) навчально-методичних посібників разом зі своїми науковими керівниками, а також викладачі кафедри дошкільної та початкової освіти.

На початку грудня 2016 р. відбулися перші три майстер-класи із застосування інформаційно-комунікаційних технологій для вчителів та учнів – майбутніх абітурієнтів ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка зі спеціальності «Початкова освіта»: «Створюємо Гугл-карту рослинного світу свого краю» (Т.Дяченко, Р.Клановець), «Малюємо Україну» (Ю.Лаврінчук, Н.Петренко), «Програмуємо в Scratch» (Ю.Чередниченко). Решта майстер-класів відбудуться, починаючи з другої половини січня 2017 року.

На формуальному етапі (січень 2017 р. – травень 2018 р.) передбачено:

1. Проведення початкових та прикінцевих зрізів навчальних досягнень дітей щодо виявлення інтересу до навчання предметів (освітніх ліній у ДНЗ) природничо-математичного та технологічного напрямів, їх рівня навченості та научуваності.

2. Апробацію і вдосконалення елементів змісту з урахуванням завдань національно-патріотичного виховання щодо формування природничо-математичних та інформатичних компетентностей у дошкільному навчальному закладі та початковій школі.

3. Апробацію і вдосконалення технологій організації навчально-пізнавальної діяльності дітей з природничо-математичних та технологічних освітніх ліній (предметів) у системі національно-патріотичного виховання.

4. Апробацію і вдосконалення різних видів навчально-пізнавальної діяльності дітей на базі впровадження педагогічних програмних засобів «Математика» (відповідно, для 1–4-х класів), серії розвивальних ігор «Від Пізнайка», комплектів розвивальних ігор «Gcompris», «Сходинки до інформатики», інтерактивних презентацій та онлайн-ресурсів.

Під час **узагальнювального етапу** (червень 2018 р. – грудень 2018 р.) передбачено такі види діяльності в рамках експерименту:

1. Аналіз та статистичне оброблення експериментальних даних проблеми дослідження.

2. Створення методичних рекомендацій щодо застосування інноваційних технологій під час формування природничо-математичних та інформатичних компетентностей дошкільників та молодших школярів у системі національно-патріотичного виховання.

3. Підготовка звіту за підсумками науково-експериментальної роботи.

Отже, дослідно-експериментальна робота кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, розпочата у січні 2016 року, здійснюється згідно із затвердженою програмою. Її особливістю є широке залучення творчих проектних та кваліфікаційних досліджень студентів до вирішення регіональних потреб ступеневих навчальних закладів: дошкільний навчальний заклад – початкова школа. Результатами перших двох етапів експерименту є:

– розроблення теоретичних засад дослідження, що відображено у семи навчально-методичних посібниках та монографіях викладачів кафедри та двох наукових статтях;

– оприлюднення напрацювань студентів (під керівництвом викладачів кафедри) щодо навчально-методичного та дидактичного забезпечення експериментального дослідження у формі навчально-методичних посібників та збірників для початкової школи – всього 17 праць;

– надання методичних рекомендацій та порад використання інноваційних технологій навчання шляхом проведення майстер-класів викладачами кафедри за активної участі студентів.

Подальшого висвітлення потребують такі питання дослідно-експериментальної роботи, як концепція формування природничо-математичних та інформатичних компетентностей ступеневого навчання «дошкільний навчальний заклад – початкова школа» у контексті національно-патріотичного виховання, а також детальний аналіз результатів анкетування вихователів ДНЗ та класоводів щодо готовності дошкільників та молодших школярів до вироблення в них відповідних предметних компетентностей та якостей.

Література

1. Богдан Т.М. Сенсорне виховання дітей дошкільного віку. Навчально-методичний збірник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та вихователів ДНЗ / Т.М. Богдан. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2013. – 60 с.
2. Валентьєва Т.І. Співробітництво дошкільного навчального закладу з батьками у вихованні почуття комічного у старших дошкільників / Т.І. Валентьєва // Педагогічні ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 160-річчю від дня народження С.Ф. Русової. – Чернігів: Десна Поліграф, 2016. – 252 с. – С. 92–96.
3. Використання художнього слова та казки в екологічному вихованні дошкільників / Упорядники А.Коваленко, К.Здор, К.Смальюха. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016. – 30 с.
4. Гренюк М. Захоплююча інформатика. Навчальний посібник для 2 класу / М.Гренюк, А.Колесніченко, А.Галайба, А.Скрипка. – Чернігів: ФОП Ремізов В.М., 2017. – 32 с.
5. Дяченко Т.Ю. Електронні навчальні карти для молодших школярів. Навчально-методичний посібник / Т.Ю. Дяченко, М.О. Клановець. – Чернігів: ФОП Ремізов В.М., 2016. – 32 с.
6. Жити треба весело. Оптимістично-патріотична абетка: збірник творів для дітей старшого дошкільного віку у 2 ч. Ч.1 (від А до М) / упор.: А. Мойсеєнко, Н.Дьякова. – Чернігів: ФОП Ремізов В.М., 2016. – 51 с.
7. Коновальчук М.В. Від творчості вчителя – до життєтворчості учня: навчально-методичний посібник / Марина Коновальчук, Марина Радченко – К.: ТОВ «СІПІПРИНТ», 2015. – 156 с.
8. Кисла О.Ф. Умови підготовки педагогів до реалізації принципу наступності між дошкільною та початковою ланкою освіти / О.Ф. Кисла, В.А. Коваль // «Stav, problémy a perspektívy pedagogického štúdia a sociálnej práce» Medzinárodná vedecko-praktická konferencia/ VYSOKÁ ŠKOLA DANUBIUS, FAKULTA SOCIÁLNYCH ŠTÚDIÍ, 2016. – С. 111–114.
9. Задачки для хлопчиків та дівчаток / Упорядники А.Майборода, Т.Сперкач, А.Хуторянська. – Чернігів: ФОП Ремізов В.М., 2016. – 50 с.
10. З любов'ю до України (малюємо в Paint, Tux Paint, paint.net, OOo4Kids Draw) / Ю.О. Лаврінчук, Н.П. Петренко, О.С. Петренко. – Чернігів: ФОП Ремізов В.М., 2017. – 52 с.
11. Математика: з чого все починалося: навч.-інформ. посібник / Н.В. Лях, М.Ю. Бідна, К.М. Самсонова. – Чернігів: ФОП Баликіна О.В., 2016. – 44 с.
12. Математика: історія та сучасність / Упорядники А.Л. Мугафарова, В.С. Осмоловська. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016. – 34 с.
13. Математичні стінгазети у початковій школі / Упорядник В.Пивовар. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016. – 32 с.
14. Математична скарбничка: збірник / Упорядник Т.М. Антип. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2015. – 72 с.
15. Математичні цікавинки для 1–4 класів / Упорядники М.М. Майстренко, К.В. Шугалей. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016. – 48 с.
16. Кошель А.П. Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку: посіб. для студ. спец. «Дошкільна освіта» пед. універ. та виховат. – ДНЗ / А.П. Кошель. – Чернігів: ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2016. – 46 с.
17. Проект для обговорення. Нова школа. Простір освітніх можливостей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: \ http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf
18. Реус В. Формування емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля у старших дошкільників: навчальний посібник / В.Реус, Н.Прутулик. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016. – 63 с.
19. Стрілець С.І. Технології вивчення галузі «Математика». Навчально-методичний посібник / С.І. Стрілець. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016 – 169 с.

20. *Стрілець С.І.* Підготовка вчителів початкової школи засобами інноваційних технологій: Моногр. / С.І. Стрілець. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2012. – 380 с.
21. *Стрілець С.І.* Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів [2-ге вид. допов. і переробл.] – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2015. – 544 с.
22. *Стрілець С.І.* Пропедевтика астрономічних знань дітей дошкільного віку: Методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» педагогічних університетів та вихователів ДНЗ / С.І. Стрілець, Т.М. Богдан. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка. – 60 с.
23. *Стрілецька Н.М.* Методика навчання інформатики (у початковій школі): Навчально-методичний посібник / Н.М. Стрілецька. – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2014. – 240 с.
24. *Стежками* природи: методичний посібник/ А.В. Коваленко, І.Ю. Цикал; наук. керівник В.О. Коваль. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016. – 56 с.
25. *Субботенко І.* Календар погоди (рекомендації, завдання, організаційні моменти). – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016. – 52 с.
26. *Тиждень* математики в початкових класах / Упор.: Ю.В. Мигрин, В.І. Осадча, В.С. Покиньюборода, М.Г. Шуплик. – Чернігів, 2016 – 64 с.
27. *Формування* здоров'язберігаючих компетентностей на уроках інформатики / Упорядники: Л.Добридень, О.Пльченко, О.Сова, А.Мазуренко, М.Паршукова. – Чернігів: ФОП Ремізів В.М., 2017. – 76 с.
28. *Юним* математикам / Упорядники: О.Гордієнко, Т.Коваленко, О.Мороз, Н.Ткачова, Л.Шевченко. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2016. – 20 с.
29. *Я вчусь* розв'язувати задачі / Упорядник Ю.К. Шинкоренко. – Чернігів: ФОП Ремізів В.М., 2016. – 45 с.

початковою школою, методичні підходи щодо національно-патріотичного виховання дошкільників та ін.

Ключові слова: експериментальний майданчик, інноваційні технології навчання, творча діяльність студентів, навчально-виховний комплекс.

Светлана СТРИЛЕЦ, Наталия СТРЕЛЕЦКАЯ

Развитие естественно-математической и технологической компетентностей детей в системе национально-патриотического воспитания: региональный эксперимент

В статье раскрыты особенности организации опытно-экспериментальной работы кафедры дошкольного и начального образования ЧНПУ имени Т.Г. Шевченко «Научно-методическое обеспечение ступенчатого обучения «дошкольное учебное заведение – начальная школа» с естественно-математического и технологического направлений развития детей в системе национально-патриотического воспитания» на базе регионального дошкольного учебного заведения и начальной школы.

Теоретические основы исследования отражены в семи учебно-методических пособиях и двух публикациях преподавателей кафедры, они раскрывают сущность понятия средств инновационных технологий обучения; методические основы конструирования урока математики, тенденции современных подходов к обучению информатики; содержат охарактеризованные направления реализации принципа преемственности между ДОЗ и начальной школой, определены методические подходы к национально-патриотическому воспитанию дошкольников и др.

Ключевые слова: экспериментальная площадка, инновационные технологии обучения, творческая деятельность студентов, учебно-воспитательный комплекс.

Анонсації

Світлана СТРИЛЕЦЬ, Наталія СТРИЛЕЦЬКА
Розвиток природничо-математичної та технологічної компетентностей дітей в системі національно-патріотичного виховання: регіональний експеримент

У статті розкрито особливості організації дослідно-експериментальної роботи кафедри дошкільної та початкової освіти ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка «Науково-методичне забезпечення ступеневого навчання «дошкільний навчальний заклад – початкова школа» з природничо-математичного та технологічного напрямів розвитку дітей в системі національно-патріотичного виховання» на базі регіонального дошкільного навчального закладу та початкової школи. Вказано, що в теоретичних основах дослідження, відображених у семи навчально-методичних посібниках та двох публікаціях викладачів кафедри, розкрито сутність поняття засобів інноваційних технологій навчання; методичних засад конструювання уроку математики, тенденцій сучасних підходів до навчання інформатики. Вони охоплюють характеристику напрямів реалізації принципу наступності між ДНЗ та

Svitlana STRELETS, Nataliya STRELETSKA
Development of the natural-mathematical and technological competence of children in the system of national-patriotic education: a regional experiment

The article describes the features of the experimental work of preschool and primary education CHNPU Taras Shevchenko «Scientific and methodological support degree training» pre-school – elementary school «with the natural-mathematical and technological trends of children in the national-patriotic education» on the basis of regional pre-school and primary schools.

The theoretical basis of research that are reflected in 7 teaching manuals and 2 publications of the department reveal the essence of the concept means of innovative learning technologies; instructional design principles math class, the trends of modern approaches to teaching science; Author determined contain lines of the principle of continuity between kindergarten and primary school by methodological approaches to national-patriotic education of preschool children and others.

Keywords: experimental platform, innovative learning technologies, creative activity of students, the educational complex.